

Boganmeldelse – Psyke & Logos

Tema: Emotioner



Anmeldt af **Ulla Setterberg** cand. mag. i musikterapi og psykologi, ansat ved Behandlingscentret Østerskoven, Hobro. Kontakt: uj@s@rn.dk

Psyke og Logos. Tema: Emotioner
Nr. 1, 2012, Årgang 33
Dansk Psykologisk Forlag, Kbh.
Sider: 191.
Pris: 235 kr.

Temanummerets artikler behandler emnet emotioner og følelser ud fra henholdsvis et almenpsykologisk, et klinisk og et pædagogisk perspektiv. Dette angives ikke, men fremgår af artiklernes indhold og rækkefølge. Temanummeret indledes af **Svend Brinkmann** og **Jytte Bang**. Temanummeret genplacerer følelsernes og emotionernes betydning for menneskets liv centralt i klinisk praksis og forskning og slår fast, at emotioner har relevans for ethvert psykologisk tema.

Den første artikel af **Inger Glavind Bo** er en teoretisk fremlæggelse og diskussion af Thomas Scheffs socialpsykologiske perspektiver på følelserne stolthed og skam. Artiklen er interessant læsning, fordi Inger Glavind Bo nuancerer sine teoretiske dis-

kussioner og udlægninger med perspektiver fra teoretikere som Goffmann, Bowlby, Cooley, Mead og Lewis. Scheff forstår stolthed og skam som følelser, der udspringer af og genereres i de sociale relationer. De to emotioner har stor betydning for tilknytning og etablering af sociale bånd. Skam er en samlet betegnelse for pinlighed, forlegenhed, utilstrækkelighed og akavethed, mens stolthed er udtryk for de modsatte emotioner. Skam er ofte både uerkendt og tabuiseret, hvorfor den undertrykkes samtidig med, at den er styrende for handlinger. Erkendt skam er, ifølge Scheff, en harmløs og en vigtig social følelse for dannelse af selvbevidsthed og moralitet. Skam fungerer som et kulturelt kompas og har en vigtig signalfunktion, fordi den opstår, når de sociale bånd i relationen er truede.

Den næste artikel er skrevet af en gruppe forskere, som består af **Kristine Jensen de López, Laura Quintanilla Cobain, Marta Gliménez-Dasi og Encarnación Sarriá Sánchez**. Artiklen beskriver en tværkulturel undersøgelse af børns udvikling af sociale strategier til at håndtere komplekse emotioner, med fokus på misundelse. I alt blev 131 børn i alderen 3-5 år interviewet fordelt på 55 børn fra Zapotec i Mexico og 76 børn fra Danmark. Børnene blev bedt om at lytte til to historier for to forskellige legesituationer og svare på spørgsmål. Svarene på den første historie scores i 5 på forhånd definerede kategorier: Aktiv prosocial, passiv prosocial, autoritet, aggressiv, irrelevant. Resultatet viste bl.a., at evnen til at angive løsningsforslag, som tilgodeså begge børn steg med alderen og langt de fleste 5-årige var i stand at angive en overvægt af prosociale løsningsforslag. Resultatet viste ingen kulturelle forskelle i børnenes tolkning af misundelse eller i deres løsningsforslag. På historie nummer to, blev børnenes forklaring på årsag for handling scoret i 5 kategorier: eksterne, begær, moral, regler, irrelevant. Resultatet viste en kulturel forskel. For børn i Zapotec forklares aggressiv adfærd med ejerskab af det begærede legetøj. Interessant nok scorer børn fra Zapotec højt i kategorien 'regler' i deres vurderinger af interpersonelle handlinger styret af begær, mens børn fra Danmark scorer højt i kategorien 'begær' (vurderer situationen ud fra barnets intention).

Den tredje artikel, skrevet af **Charlotte Simonsen**, er en historisk teoretisk gennemgang af begrebet modoverføring i relation til terapi med borderlineklienter. Hun tager afsæt i den kliniske udfordring af de intense modoverføringsmekanismer, som

kan opstå i arbejdet med denne klientgruppe og om terapeutens særlige opgave i den forbindelse. Terapeuten må kunne arbejde emotionelt i relationen, på et primitivt relationsniveau. Borderlineklienten befinder sig ofte i tilstande, hvor han/hun har svært ved at huske og beskrive og have ord for sine vanskeligheder. Klientens måde at indgå i relationen er præget af handle-tendenser, projektion og andre former for ikke-verbaliserede udtryk for følelsestilstande. Modoverføringen bliver terapeutens udgangspunkt for adgang til klientens intrapsyriske liv, og terapeuten må med emotionelt nærvær stille sig til rådighed for processen. Klienten bringer følelsestilstande ind i den terapeutiske relation, som endnu ikke har dannet repræsentationer i ord, billeder eller drømme. Terapeuten må internalisere de ikke repræsenterede elementer i det 'her og nu' relationen befinder sig i, og må med hjælp af sine modoverføringsfølelser udvikle disse til en form, i hvilken følelsernes og tilstandens dynamik kan billedliggøres, drømmes eller hallucineres og derefter verbaliseres, og for til sidst at tage form af en repræsentation, som klienten gradvist kan internalisere. Disse, for musikterapeuter, meget genkendelige og relevante udlægninger af terapeutisk relationsarbejde underbygges af en spændende historisk gennemgang af modoverføringsbegrebets udvikling fra Freud, Ferenczi, til Klein, Heimann, Bion, Ogden, Green og Duparc.

Den fjerde artikel er skrevet af **Mette Thuesen** og ser nærmere på forholdet mellem terapeutens egne emotionelle processer og deres betydning for klientens forandring. Hun tager afsæt i en personlig optagethed af de øjeblikke i terapi, hvor det lykkes

terapeuten at forstå noget fundamentalt om de relationelle processer mellem sig selv og klienten. Emotionspsykologien har mange års tradition for at studere emotioner i ansigtsudtryk. Ansigtets bevægelser er centrale i nonverbal affektiv kommunikation og er en vigtig kilde til information om den andens sindstilstand. Det er ikke altid, at selv en erfaren terapeut opfanger de subtile processer af emotionelle forløb i relationen. Videooptagelser er i denne sammenhæng en effektiv metode. Et interessant studie af 11 erfarne psykoterapeuter, foretaget af Merten og Krause, viser, at terapeutens emotionelle ansigtsudtryk i den første session er en prædikator for terapiens effekt. Når terapeuten tilpasser sit ansigtsudtryk til klienten, har terapien en dårligere effekt, end terapier hvor terapeutens affektive ansigtsudtryk er forskellig fra klientens. Klienter med mange positive ansigtsudtryk fik mindre effekt af terapien i forløb, hvor terapeuten besvarede de positive udtryk end terapier, hvor terapeuten besvarede positive følelsesudtryk med mange negative ansigtsudtryk. Terapier, hvor terapeuten udfordrer klientens relationsformer har god effekt, mens terapier, hvor terapeuten bevidst eller ubevidst vælger at indgå i klientens relationsmønstre er uden effekt.

Den femte artikel er skrevet af **Charlotte Lindvang** og **Lars Ole Bonde**. Artiklen undersøger teoretisk og empirisk, hvilken rolle forholdet mellem musik og følelser spiller i musikterapistuderendes læring i egenterapi. Artiklen giver et solidt og velunderbygget grundlag for at forstå musik og musikimprovisationer som terapeutisk redskab til at undersøge og bevidstgøre følelsernes dynamiske former. Som teoretisk grundlag for at forstå følelser og følelsernes kropslige

og oplevelsesbaserede dynamik fremhæves perspektiver fra fremtrædende forskere og teoriudviklere tilbage fra Merleau-Ponty, Langer, Johnson til Damasio, Stern og Vedfelt. Krop og følelse kan ikke adskilles, og det er bevægelse, som aktiverer følelsen. Musik, følelser og billeder arbejder kvalitativt i analoge dynamiske former. I det lys flytter fokus sig fra 'hvad' til 'hvordan' i musikterapeutens måder, teknikker og metoder til at møde og etablere følgeskab i de selvforannelser, som klienten kommer i kontakt med i terapien. Lindvang og Bonde refererer, som Stern, til Wigrams seks improvisationsteknikker til måder klient og terapeut i dynamisk dialog udveksler deres oplevelser af sig selv og hinanden. Det er kendte relationelle teknikker, som også kan overføres til ikke musiske samspil mellem terapeut og klient: spejling, imitation, matchning, grounding, dialog, improvisation og ledsagelse. Lindvang har i en ph.d. afhandling bl.a. undersøgt musikterapistuderendes udvikling af forståelse af følelsernes rolle og følelseskundskab gennem egenterapi på studiet. Hun anvender narrativer til at illustrere følelser i bevægelse, som de blev oplevet af den studerende, i et krydsfelt mellem musik improvisation, tværmødt erfarede følelser og relation. En måde at arbejde terapeutisk med sig selv, hvor nye selvforannelser planter sig i hukommelsen og har potentiale til at danne nye og forandrede selvrepræsentationer.

Den sjette artikel er skrevet af **Ulla Konnerup** og **Lene Tanggaard**. Artiklen gennemgår et forskningsstudie af, hvordan emotioner og motivation spiller en central rolle i kommunikativ genoptræning af mennesker med afasi. Sprogsvækeligheder gør det vanskeligt at afprøve tanker og me-

ninger med andre og dermed også at fastholde dem for sig selv. Artiklen markerer en ny drejning af interesse for følelsernes betydning for vores liv også indenfor rehabilitering. Det influerer på metoder og tilgange til behandling, som har flyttet sig fra en mekanisk reduktionistisk tilgang, hvor mangler og potentialer er *forudsætning* for behandling, til en socialkulturelt orienteret tilgang inspireret af Luria og Vygotsky, hvor fællesskab og meningsforhandling *igangsetter* udvikling og læring. På taleinstituttet i Region Nordjylland har man iværksat og evalueret et netbaseret genoptræningstilbud (Ansigt til Ansigt), som støtter den enkeltes muligheder for individuelt tilrettelagt at træne meningsfuldt

hjemmefra og nedbryde sociale og sproglige barrierer gennem fælles udvikling af virtuelle træningsmiljøer.

Den syvende artikel, skrevet af **Lena Lippke**, gennemgår et interessant feltstudie af underviseres håndtering og prioritering af følelsesmæssig involvering i elever under studieforløb indenfor erhvervsskoleområdet.

Tatiana Chemi afslutter rækken af spændende artikler med at undersøge emotioner i kunstoplevelser med fokus på positive emotioner i kunstoplevelser og hvilken betydning de har for læringssituationer.